

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

INDIEN – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2021

I. SAMMANFATTNING

Indien är världens största demokrati med regelbundna, fria och rättvisa val. Landet har en omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna, men efterlevnaden brister på flera områden. Situationen för mänskliga rättigheter har försämrats under senare år, vilket väckt debatt och lett till kritik, både i och utanför Indien. Det rör i synnerhet uppmärksammade trender avseende civilsamhällets utrymme, inskränkningar i medie- och yttrandefriheten samt ökande diskriminering och våld mot personer som tillhör minoriteter.

Trots årtionden av ekonomisk utveckling är fattigdomen fortfarande utbredd. Många, inte minst kvinnor, barn, personer som tillhör lägre kaster, urfolk eller etniska och religiösa minoriteter, samt personer med funktionsnedsättning, har inte tagit del av den växande medelklassens socioekonomiska utveckling. Diskriminering på grund av kasttillhörighet är sedan länge förbjuden, men lever kvar i praktiken. Cirka åttio procent av arbetskraften arbetar i den informella sektorn, ofta under svåra förhållanden och med svagt arbetsrättsligt skydd. Såväl tvångsarbete som barnarbete är förbjudet, men förekommer i praktiken. Samtidigt har viktiga satsningar genomförts de senaste åren, som förbättrat tillgången till utbildning, sjukvård, rent vatten och sanitet för stora befolkningsgrupper.

Den hindunationalistiska rörelsens ökande inflytande har medfört en tilltagande polarisering mellan den hinduiska majoritetsbefolkningen och

personer som tillhör religiösa minoriteter, inte minst muslimer. Antalet hatbrott mot i synnerhet muslimer och kristna har ökat, och förblir ofta ouppklarade. En ny medborgarskapslag från 2019, som inte ger muslimer samma fördelar vid invandring som andra, har kritiserats brett och lett till omfattande protester.

Indien har ett rikt civilsamhälle som dock satts under ökande press på senare år, bland annat genom nya licenskrav som begränsar utländsk finansiering. Ett stort antal organisationer har fått avsluta eller lägga om sin verksamhet, inte minst människorättsorganisationer. Även journalisters arbetssituation har försämrats, bland annat i form av politiskt motiverat näthat och försök till censur. Även självcensuren har ökat.

Högsta domstolen har en framskjuten roll i samhällsdebatten, men anklagas emellanåt för att ha blivit politiserad. Domstolarna dras med betydande eftersläpning, en situation som förvärrats under pandemin. 76 procent av alla frihetsberövade sitter häktade i avvaktan på rättegång. Tortyr och dödsfall i häkten och fängelser förekommer. Dödsstraff tillämpas. Korruption är ett utbredd problem, såväl inom rätts- och polisväsendet som inom politik och näringsliv.

En rad anti-terrorlagar ger säkerhetsstyrkor och polis långtgående befogenheter. Utomrättsliga avrättningar, godtyckliga frihetsberövanden och andra kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer i samband med terrorismbekämpning och upprätthållandet av den inre säkerheten. Även militanta grupper gör sig skyldiga till övergrepp på civilbefolkningen i vissa regioner. I augusti 2019 avskaffades Jammu och Kashmirs särskilda status. I samband med det har massarresteringar, husarrest av ledande politiker, våld mot civilbefolkningen och internetnedstängningar förekommit.

Djupt rotade och utbredda könsstereotypa uppfattningar utgör fortsatt allvarliga hinder för jämställdhet. Under pandemin bedöms förekomsten av våld i nära relationer ha ökat och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden ha minskat ytterligare. Kvinnors politiska representation är alltjämt låg, endast cirka fjorton procent av parlamentsledamöterna är kvinnor.

Samkönade sexuella handlingar avkriminaliserades av Högsta domstolen 2018 och ett tredje juridiskt kön erkänns sedan 2014. Trots detta förekommer diskriminering och stigmatisering av hbtqi-personer. Samkönade äktenskap erkänns inte.

Covid-19 pandemin synliggjorde stora hälso- och sjukvårdsutmaningar. Officiellt har över 500 000 personer dött i pandemin, men mörkertalen är stora. Migrantarbetare och fattigare personer, inte minst på landsbygden, drabbades särskilt hårt av de mycket omfattande nedstängningarna. Omfattande skolnedstängningar har lett till att många barn, inte minst flickor, fått avbryta sin utbildning och istället tvingats till barnarbete eller barnäktenskap.

II. RÄTTSTATENS PRINCIPER

Grundlagen slår fast att rättsväsendet ska vara oberoende och självständigt från den verkställande makten. Högsta domstolen är högsta rättsliga instans och upprätthåller grundlagen och de däri garanterade rättigheterna.

Domarna i Högsta domstolen utses av presidenten efter rekommendation från ett kollegium av domare. Delstatsregeringarna utser domare till distriktsdomstolarna. Det finns även särskilda militärdomstolar. Domstolarnas beslut respekteras generellt och Högsta domstolen har en framskjuten roll i samhällsdebatten.

Domstolar, inklusive Högsta domstolen, anklagas emellertid emellanåt för att låta sig påverkas av politiska överväganden. Det faktum att Högsta domstolens ordförande anslöt sig till regeringspartiet och erhöll en plats i parlamentets överhus kort efter att ha röstat för regeringens linje i en politiskt kontroversiell fråga har exempelvis väckt uppmärksamhet.

Indien består av 28 delstater och åtta unionsterritorier. Delstaterna har huvudansvaret för lag och ordning, medan unionsterritorierna lyder under centralregeringen. Avskaffandet av Jammu och Kashmirs särskilda status i augusti 2019 ledde till massarresteringar, husarrest av ledande politiker, våld mot civilbefolkningen och internetnedstängningar, vilket kritiserades av bland annat FN och EU. Regeringen har hänvisat till nationell säkerhet

och till att situationen har stabiliserats som ett resultat av den ökade säkerhetsnärvaron på plats. Regeringen har vid upprepade tillfällen upprepat löftet om att återställa Jammu och Kashmirs särskilda delstatsstatus.

Korruptionens omfattning varierar mellan samhällssektorer och delstater, men är ett utbredd problem inom polis- och rättsväsende, liksom inom politik och näringsliv. Lagstiftningen mot korruption har förstärkts genom *Whistle Blowers Protection Act (2014)* och *The Prevention of Corruption (Amendment) Act (2018)*.

2021 rankades Indien på plats 79 av 139 granskade stater i *World Justice Projects* rättsstatsindex och på plats 85 av 180 granskade stater i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption.

Rättssäkerhet

Indiens rättsliga ramverk garanterar rätten till en rättvis och offentlig rättegång. Domstolarna är emellertid underbemannade och dras med betydande eftersläpning, vilket har stor inverkan på rätten att få sin sak prövad inom skälig tid. Häktetiderna är långa. År 2020 var cirka 76 procent av de frihetsberövade inte dömda än, utan väntade fortfarande på rättegång, enligt *National Crime Records Bureau (NCRB)*. Nedstängningar under pandemin har lett till att situationen försämrats ytterligare.

Alla medborgare har rätt till rättshjälp enligt lagen. Enskilda medborgares tillgång till rättssystemet varierar emellertid i praktiken. Bristande internettillgång är en faktor som påverkar den faktiska tillgången till rättssystemet, inte minst för fattiga människor och människor på landsbygden.

Enligt NCRB var överbeläggningen i indiska fängelser 118 procent under 2020.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Människorättsorganisationer som *Human Rights Watch* och *Amnesty International* har riktat skarp kritik mot att hinduiska extremistgruppers attacker mot muslimer, kristna och andra personer som tillhör religiösa

minoriteter ofta förblir outredda och ouppklarade. Polis och rättsväsende har även kritiserats för systematiska brister när det gäller att utreda och lagföra våld mot kvinnor och våldsbrott begångna mot daliter (en självvald benämning på de grupper som tidigare kallades kastlösa) och personer som tillhör urfolk.

Även formell straffrihet förekommer. De speciallagar som används i Jammu och Kashmir och i ett antal nordöstliga delstater medger under vissa omständigheter åtalsimmunitet för säkerhetsstyrkor.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Indien är en parlamentarisk demokratisk republik och förbundsstat. Parlamentet utgör den lagstiftande församlingen och består av två kamrar, *Lok Sabha* (underhuset) med 543 ledamöter och *Rajya Sabha* (överhuset) med 245 ledamöter. Val till *Lok Sabha* hålls vart femte år. Ledamöterna i *Rajya Sabha* väljs av delstaternas och unionsterritoriernas lagstiftande församlingar vart femte år – men inte i fas med parlamentsvalen – vilket innebär att det ständigt pågår ett antal valprocesser parallellt.

Det senaste parlamentsvalet ägde rum i april-maj 2019. Enligt organisationen *Freedom House* var valen på det hela taget fria och rättvisa. Våldsamheter förekommer regelbundet i olika omfattning i samband med kampanjer och val.

Indiska valmyndigheten (*Election Commission of India*) är en oberoende myndighet som ansvarar för att valprocesserna är fria och rättvisa i enlighet med grundlagen. Myndigheten har ett generellt gott anseende, men har kritiserats för eftergivenhet gentemot regeringspartiet i vissa fall. Rösträttsåldern är 18 år.

Presidenten är statschef och innehar formellt även den verkställande makten. Rollen är dock övervägande ceremoniell och i praktiken innehas större delen av den verkställande makten av regeringen, som leds av en premiärminister.

Indien har ett flerpartisystem med en stor mängd politiska partier på såväl nationell som regional nivå. Sedan 2019 har regeringspartiet *Bharatiya Janata Partys (BJP)* politiska inflytande ökat och en förskjutning av maktbalansen från parlament till regering har noterats.

Maktförskjutningen kunde bland annat iakttas i samband med antagandet av jordbruksreformer 2020. Dessa föregicks inte som brukligt av en bredare politisk konsultation utan antogs enbart genom en muntlig omröstning i parlamentet – ett ovanligt tillvägagångssätt i politiskt kontroversiella frågor, som väckte omfattande och långlivade protester.

Medan muslimer utgör cirka 15 procent av befolkningen, är endast cirka fyra procent av underhusets ledamöter muslimer. I regeringen finns för närvarande endast en muslimsk minister. Företrädare för daliter och urfolk har reserverade platser i parlamentet vilka står i ungefärlig proportion till deras andel av den totala befolkningen.

Kvinnor åtnjuter samma lagstadgade politiska rättigheter som män, men kvinnors politiska representation är fortsatt mycket låg. För närvarande är endast 14,4 procent av ledamöterna i underhuset kvinnor, en blygsam ökning från cirka elva procent efter valet 2014. I valet 2019 ökade kvinnors valdeltagande till 83 procent, från 74 procent 2014. En tredjedel av platserna i lokala folkvalda församlingar är reserverade för kvinnor, men försök att införa motsvarande reform på nationell nivå har hittills misslyckats. På delstatsnivån är situationen mer blandad. Flera delstater har fattat egna beslut om att utöka andelen kvinnor i folkvalda församlingar till 50 procent. Elva av totalt 78 ministrar i centralregeringen är kvinnor.

Enligt flera forskningsinstitut har Indiens demokrati försvagats de senaste åren. *Freedom House* kategoriserar sedan 2021 landet som ”delvis fritt” och *Varieties of Democracy* klassificerar sedan 2021 inte längre Indien som en demokrati, utan som en *Electoral Autocracy*. Båda instituten pekar på att diskriminering och våld mot personer som tillhör religiösa minoriteter ökat de senaste åren, samtidigt som yttrandefriheten och den akademiska friheten begränsats och civilsamhälle och medier fått allt svårare att verka.

Det civila samhällets utrymme

Föreningsfriheten är grundlagsskyddad. Indien har ett aktivt civilsamhälle med en mångfald av organisationer, inklusive sådana som arbetar med frågor som rör mänskliga rättigheter. De senaste åren har emellertid klimatet för vissa civilsamhällesorganisationer hårdnat. I synnerhet gäller detta organisationer som tar emot utländskt ekonomiskt stöd.

Enligt *Foreign Contribution Regulation Act (FCRA)* behöver civilsamhällesorganisationer en särskild licens för att få ta emot finansiering från utlandet. 2020 skärpte regeringen kraven för att förnya denna licens, och införde samtidigt nya regler som begränsar hur de utländska medlen får användas. Exempelvis skärptes reglerna för överföring mellan organisationer (så kallad *subgranting*), vilket har slagit hårt mot lokala gräsrotsorganisationer.

Ändringarna har väckt stor kritik och betraktas som ett försök att begränsa det mycket mångfacetterade och historiskt stridbara indiska civilsamhällets möjligheter att verka. I september 2020 tvingades *Amnesty International* lägga ned sin verksamhet i Indien efter en två år lång utredning av deras FCRA-licens. Under utredningens gång hade organisationens lokala bankkonton frusits på grund av påstådda ekonomiska oegentligheter. Indiens hantering av frågan kritiserades av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter som även uppmanade den indiska regeringen att göra mer för att skydda människorättsförsvare. I en rapport från *Freedom House* 2021 uppges att över 15 000 civilsamhällesorganisationer har lagt ned sin verksamhet sedan 2015. *Civicus* årsrapport från 2021 anklagar den indiska staten för att diskriminera civilsamhällesorganisationer som arbetar för daliters åtnjutande av mänskliga rättigheter.

I en uppmärksamman skandal avslöjades att civilsamhällesföreträdare och oppositionspolitiker hade avlyssnats genom övervakningsprogrammet Pegasus. Regeringen har förnekat anklagelserna om avlyssning av individer.

Enligt civilsamhällesorganisationer förekommer det att terrorismbekämpningslagarna används för att trakassera civilsamhällesföreträdare, politiska motståndare och regeringskritiker. Exempelvis häktades den kände prästen och människorättsförsvaren

Stan Swamy under *Unlawful Activities (Prevention) Act* och dog 84 år gammal i väntan på rättegång. Händelsen uppmärksammades i såväl inhemsk som internationell media.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Rätten till liv garanteras i grundlagen och det finns även lagar som förbjuder ”tortyrliknande behandling”. Tortyr är emellertid inte förbjudet under en egen brottsrubrik. Allvarliga kränkningar av häktade personers rättigheter har uppdragats, inklusive misshandel, tortyr och dödsfall. Enligt inrikesdepartementet har fler än 1500 personer dött i häkte varje år de senaste tre åren och enligt *National Campaign Against Torture* ökade antalet dödsfall i häkten 2020. Polisvåld misstänks vara orsak till merparten av dödsfallen.

Konflikten i Jammu och Kashmir, liksom oroligheter i ett antal delstater där bland annat separatister och maoistrebeller är verksamma, fortsätter att medföra allvarliga konsekvenser för civilbefolkningen.

Civilbefolkningen i dessa områden utsätts periodvis för övergrepp och kränkningar, såväl från militanta grupper som från militär och polis- och säkerhetsstyrkor. Bland annat *Amnesty International* har rapporterat om tortyr och annan kränkande behandling av civilbefolkningen i Jammu och Kashmir.

Den fortsatta användningen av *Armed Forces Special Powers Act (AFSPA)*, som ger militären särskilda befogenheter i vissa områden, har kritiserats av flera civilsamhällesorganisationer. I Nagaland dödades 14 civila efter att paramilitära styrkor misstagit gruppen för rebeller i december 2021, vilket aktualiserade debatten om speciallagarna och deras rättssäkerhet.

2019 ledde demonstrationer mot en ny medborgarskapslag till våldsamheter i Delhi. Enligt *Amnesty International* utsattes några av de gripna demonstranterna för tortyrliknande behandling i häkte. Sammanlagt 50 demonstranter dog och cirka 500 skadades under protesterna.

Anti-terrorlagen *Unlawful Activities (Prevention) Act (UAPA)* skärptes 2019. Den ger säkerhetsstyrkor möjlighet att terroristklassa personer utan rättegång. Kritik har riktats mot att lagen har använts mot människorättsförsvarare, politiska motståndare och personer som tillhör religiösa minoriteter.

Utomrättsliga avrättningar förekommer även utanför de regioner som präglas av säkerhetsproblematik. I Uttar Pradesh har ett ökande antal fall av utomrättsligt våld, inklusive polisvåld, uppmärksammats. Mörkertalen bedöms vara stora och ansvarsutkrävandet bristfälligt.

Människohandel förekommer. Regeringen har förstärkt insatserna mot trafficking, exempelvis genom att tillföra ytterligare resurser till *Anti-Human Trafficking Units (AHTUs)*. Ett lagförslag som syftade till att skärpa straffen för människohandel stoppades i parlamentets överhus 2018.

Tvångsarbete och arbete under förhållanden som inte är människovärdiga förekommer, exempelvis genom så kallat *bonded labour* (en sorts livegenskap), trots att detta har varit olagligt sedan 1976. Personer från lägre kaster och urfolk bedöms vara särskilt utsatta, liksom kvinnor och flickor som arbetar inom textilindustrin.

Dödsstraff

Dödsstraff finns i den indiska straffskalan och kan utdömas för bland annat mord, myteri och vissa typer av sexuellt våld. Vidare kan militära och krigsrelaterade förbrytelser ge dödsstraff genom speciallagar som *Army Act* och *Air Force Act*.

2021 ökade antalet utdömda dödsdomar med cirka 20 procent jämfört med föregående år (144 nya domar). 2021 fanns 488 dödsdömda personer. Pandemin tros ha en avgörande betydelse för ökningen, bland annat eftersom möjligheten att överklaga dödsdomar försvårats.

Dödsstraff ska enligt lagen endast utdömas i sällsynta undantagsfall, ”*the rarest of rare cases*”, och en dödsdom kan överklagas till samtliga berörda instanser. Delstatsguvernörer och presidenten har möjlighet att benåda dödsdömda. I praktiken konsulteras regeringen, i synnerhet

inrikesdepartementet, före presidenten fattar beslut om benådning. Den senaste avrättningen ägde rum i mars 2020, då fyra män som dömts för mord och gruppvåldtäkt av en ung kvinna i Delhi 2012 avrättades.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Indiens terroristbekämpningslagstiftning ger visst utrymme för godtyckliga frihetsberövanden. Civilsamhällesorganisationer har, liksom flera av FN:s specialrapportörer, uttryckt oro över godtyckliga frihetsberövanden i Jammu och Kashmir.

Armed Forces (Special Powers) Act (AFSPA) som tillkom 1958 för att stävja uppror och öka stabiliteten i nordöstra Indien, är fortfarande i kraft och ger armén möjlighet att häkta misstänkta personer utan domstolsbeslut. Lagstiftningen är geografiskt begränsad till ett antal områden med stor säkerhetsproblematik. Såväl FN som olika människorättsorganisationer har kritiserat AFSPA, bland annat för att lagstiftningen möjliggör omfattande straffrihet, även för allvarliga människorättskränkningar.

National Security Act, som gäller över hela landet, medger att personer som anses utgöra en nationell säkerhetsrisk hålls frihetsberövade i upp till ett år utan rättslig prövning. Lagen tillämpades bland annat i Delhi i samband med protesterna mot medborgarskapslagen.

Rörelsefriheten respekteras överlag, såväl vad gäller utrikes- som inrikesresor. Enstaka delstater och unionsterritorier och känsliga gränsområden kräver särskilda tillstånd för inresa. För indiska medborgare är det generellt lättare att resa fritt än för utländska medborgare. Under delar av covid-19 pandemin infördes utgångsförbud och nästintill total nedstängning av hela landet, i syfte att minska smittspridningen.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten är grundlagsskyddad. Det finns ett rikt utbud av nyhetsmedier och en livlig samhällsdebatt äger rum, såväl i traditionella medier som på internet, inklusive i sociala medier.

Journalisters arbetssituation har dock försvårats de senaste åren i takt med att det politiska klimatet hårdnat och blivit alltmer polariserat. Den statligt ägda indiska pressföreningen (*Press Council of India*) har vittnat om upplevd statlig censur och hot mot journalister. Reportrar utan gränsers årsrapport från 2021 noterar att näthat och drev mobiliserats när journalister kritiserat den hindunationalistiska rörelsen.

Åklagare har sökt använda lagar mot uppvigling (*sedition laws*) mot journalister som kritiserat regeringen. Högsta domstolen har konsekvent dömt till de anklagade journalisternas fördel i dessa fall. Åtalen har dock inneburit att journalister har hållits häktade medan fallen prövats. 2021 slog Högsta domstolen fast att uppviglingslagstiftningen inte får användas för att åtala och försöka tysta regeringskritiska journalister.

Under den första vågen av covid-19 pandemin anklagades regeringen för att ha censurerat kritiska skildringar av pandemihanteringen.

Indien rankades på plats 150 av 180 granskade stater i Reportrar utan gränsers senaste pressfrihetsindex, en nedgång med åtta platser jämfört med föregående år. Det finns en utbredd oro i civilsamhället att medias oberoende hämmas av koncentrerade ägarstrukturer där ett mindre antal personer besitter ett oproportionerligt stort inflytande över radio, TV, och tidningar.

Knappt hälften av befolkningen beräknades ha tillgång till internet 2020, enligt Världsbanken, men tillgången ökar i snabb takt. På sociala medier pågår en livlig debatt och fri informationsinhämtning på nätet är i regel möjlig. Censur och begränsningar av internet, framförallt med hänvisning till nationell säkerhet, förekommer dock och har ökat i omfattning de senaste åren. Internetnedstängningar har införts vid protester i Jammu och Kashmir och vid demonstrationerna mot jordbruksreformerna. Indien är det land i världen med flest internetnedstängningar, enligt *Software Freedom Law Centre (SFLC)*, med över 550 nedstängningar sedan 2012. Nedstängningen i Jammu och Kashmir är den hittills längsta (552 dagar).

2021 skärpte regeringen lagstiftningen gällande digitala medier. Den nya lagstiftningen kräver att sociala medieföretag ska kunna spåra

upphovsmän bakom inlägg och lämna ut denna information till myndigheterna.

Regeringen har möjlighet att göra censurprövning av såväl filmer som litteratur.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten garanteras i grundlagen. Rätten att organisera sig respekteras i stor utsträckning. Indien har ett rikt föreningsliv med fackförbund, intresseorganisationer och ett stort antal religiösa och politiska organisationer.

Rätten till fredliga åsiktsyttringar, inklusive genom demonstrationer, respekteras i allmänhet. Demonstrationer som stör den allmänna ordningen kan dock avbrytas eller inte beviljas tillstånd. Enligt flera civilsamhällesorganisationer har denna typ av begränsningar av mötesfriheten blivit vanligare på senare år.

Religions- och övertygelsefrihet

Indiens grundlag fastslår landets sekulära status, vilket har varit en av grundvalarna för landets moderna identitet. Fredlig religiös samexistens är normen, trots ökade spänningar de senaste åren. Den hindunationalistiska rörelsens ökande inflytande har medfört en tilltagande polarisering mellan den hinduiska majoritetsbefolkningen och personer som tillhör religiösa minoriteter, inte minst muslimer.

Civillagstiftningen skiljer sig åt beroende på vilken religion de berörda tillhör, vilket innebär att allas likhet inför lagen i praktiken inte gäller inom vissa områden, exempelvis vad gäller äktenskap. En diskussion pågår om att införa en allmän civillagstiftning.

Indien har en stor religiös mångfald. Majoriteten av befolkningen är hinduer (knappt 80 procent). Det finns även en stor muslimsk befolkning (drygt 15 procent), liksom kristna, buddhister, jainister och sikher.

Personer som tillhör religiösa minoriteters rättigheter skyddas av lagstiftningen, men det finns brister. Exempelvis har vissa delstater infört lagar mot otillbörlig påverkan i konverteringssyfte. Dessa lagar har

medfört diskriminerande polisiära åtgärder mot framför allt muslimer i norra Indien. Även personer som tillhör andra religiösa minoriteter har upplevt sig utpekade och särbehandlade.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Indien har ratificerat sex av ILO:s åtta centrala konventioner. Det finns ett flertal lagar som reglerar minimilöner, arbetstider och säkerhet på arbetsplatsen, men efterlevnaden brister på flera områden. Indien rankas i den femte och svagaste kategorin i den internationella fackliga samarbetsorganisationen *ITUC:s Global Rights Index*, vilket innebär att arbetstagare inte anses ha några garanterade rättigheter.

2020 genomfördes tre arbetsrättsliga reformer som har kritiserats för att försämra strejkrätten och rätten till betald semester och sjukförsäkring.

Nedstängningarna av samhället i samband med covid-19 pandemin innebar ett hårt slag för många arbetare, inte minst inom den informella sektorn. Hundratusentals migrantarbetare tvingades återvända till sina delstater och många förlorade sina arbeten. Flera delstater drog tillbaka delar av sitt arbetsrättskydd genom särskilda förordningar för att kompensera för sina inkomstförluster.

Den informella sektorn är mycket stor, och omfattar uppskattningsvis cirka 80 procent av alla arbetstagare. Den består till stor del av säsongarbetare och låginkomsttagare med mycket begränsade sociala skyddsnet. En nationell databas för icke-organiserade arbetare inrättades 2021 för att underlätta utbetalningar och tillgång till välfärdsprogram, inklusive för migrantarbetare. Endast omkring tio procent av Indiens befolkning tros vara fackligt ansluten. Arbetslösheten var cirka åtta procent i december 2021, enligt *Centre for Monitoring Indian Economy*. Till detta ska tilläggas en omfattande undersysselsättning.

Barnarbete är förbjudet enligt lag, men denna respekteras inte till fullo och innehåller dessutom undantag för underhållnings- och kulturindustrin samt för familjeföretag. Det sistnämnda utgör en särskilt svår utmaning, då de flesta familjeföretag är små och tillhör den

informella sektorn. Barnarbete är i praktiken vanligt förekommande, men har enligt myndigheterna minskat över tid. 2011, när den senaste undersökningen genomfördes, arbetade enligt den officiella folkräkningen 10,1 miljoner barn mellan fem och 14 år bland annat inom jordbruket, som arbetskraft i hemmet och i tillverknings- och gruvindustrin. Civilsamhällesorganisationer uppskattar dock att den verkliga siffran är betydligt högre. Bland annat Unicef har uttryckt oro för att pandemin har medfört att allt fler barn tvingats i arbete de senaste åren. Nedstängningen av 1,5 miljoner skolor fick en tydlig negativ effekt.

Tvångsarbete är förbjudet sedan 1976 men förekommer alltjämt i olika former. Skuldfällor i form av förhandsbetalningar mot orimliga arbetsvillkor är en av de vanligare formerna av modernt tvångsarbete. Situationen har förbättrats genom rehabiliteringsprogram, nära samarbete med civilsamhället/icke-statliga organisationer och allmänt ökad medvetenhet om problematiken. Den nationella människorättskommissionen (*National Human Rights Commission*) bevakar frågan och har till uppgift att hålla berörda delstatsregeringar ansvariga.

Diskriminering i arbetslivet, inklusive kastbaserad diskriminering, är förbjuden enligt grundlagen, men förekommer. Vilka yrkesmöjligheter som står till buds styrs i stor utsträckning av individens sociala bakgrund. Människor från lägre kast, kvinnor, personer som tillhör urfolk och andra minoriteter arbetar framför allt inom lågbetalda yrken. Sedan 2013 finns en särskild lag mot sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

Frågor om företagande och mänskliga rättigheter har blivit allt vanligare de senaste åren. Indiska företag har ålagts att reservera två procent av vinsten i CSR-avsättningar, där medlen är menade gå till svagare grupper i samhället. Allt fler företag tar en aktiv roll i uppföljningen av dessa medel. Det finns en ökad samhällsdiskussion om varukedjor och större företags ansvar gällande bland annat arbetsvillkor.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Indien strävar mot att införa en allmän sjukförsäkring genom en kombination av statliga och privata alternativ. Sjukvårds- och hälsofrågor

är decentraliserade och hanteras huvudsakligen på delstatsnivå. Det finns också statliga program som delstaterna i olika utsträckning använder sig av. Ett uppmärksammat program är *Ayushman Bharat*, ett nationellt välfärdsprogram för att täcka sjukhuskostnader för låginkomsttagare.

Kvaliteten och tillgången på vård varierar stort mellan olika delstater och regioner, mellan stad och landsbygd och utifrån den enskildes möjlighet att betala. Personer som tillhör urfolk och andra utsatta folkgrupper i otillgängliga landsdelar har ofta mycket begränsad tillgång till vård. De statliga alternativen är vanligtvis otillräckliga, vilket lett till att den privata sektorn har vuxit. Covid-19 pandemin slog mycket hårt mot Indiens sjukvårdssystem som under långa perioder var överbelastat. Vid smittspridningstopparna synliggjordes bristen på medicinska förnödenheter, som skyddsutrustning och syrgas.

Tillgången till rent vatten och toaletter har ökat de senaste åren. Mellan 2015 och 2019 ökade antalet medborgare med tillgång till toalett med 450 miljoner människor enligt Unicef. Cirka 91 miljoner människor bedöms fortsatt sakna tillgång till rent vatten.

Icke-smittsamma sjukdomar som cancer och diabetes har ökat och väntas på sikt utgöra ett allt större hälsoproblem, inte minst för de allra fattigaste.

Medellivslängden är 68 år för män och knappt 71 år för kvinnor, enligt siffror från 2019. Mödra- och barnadödligheten har minskat kontinuerligt över de senaste årtiondena, och är idag 27 barn per 1 000 (år 2020). Abort är tillåtet i Indien, och genom kompletterande lagstiftning har antalet veckor under vilka abort är tillåten utökats. Idag är abort tillåtet till och med vecka 24 vid särskilda omständigheter.

Föroreningar utgör ett stort problem, i synnerhet i norra Indien, där föroreningar från industri, fordon och damm skapar hälsoskadliga miljöer stora delar av året. Luftföroreningarna fortsätter att utgöra ett stort folkhälsoproblem. 2020 bedömdes 46 av världens 100 mest förorenade städer ligga i Indien. 14 av de 15 städer med sämst luftkvalitet i landet låg i norra Indien, enligt uppgifter från WHO.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning garanteras i grundlagen. Alla barn mellan 6-14 år har rätt till avgiftsfri skola. Antalet barn och unga som fått tillgång till kvalitativ skolgång har ökat stort de senaste åren och allt färre barn står idag helt utan utbildning. Antalet barn som inte går i skolan minskade från 13,46 miljoner till 6,1 miljoner mellan 2006 och 2014.

Skolnedstängningarna under pandemin har haft mycket negativ effekt på barns tillgång till utbildning. Flickor, barn på landsbygden och barn i utsatta familjer har drabbats särskilt hårt. Exempelvis tog endast en tredjedel av landets flickor del av distansundervisning under pandemin. Andelen var än lägre bland flickor på landsbygden. Barnäktenskap och barnarbete uppges ha ökat som en följd av pandemin.

Kvinnor och flickor har historiskt haft sämre tillgång till utbildning, och flera av dessa skillnader lever kvar, om än i minskande omfattning. Läskunnigheten har ökat kraftigt de senaste decennierna och ligger runt 71 procent för kvinnor och 84 procent för män. Läskunnigheten är högre bland de yngre generationerna och det är nu också jämnare mellan könen. 2018 var läskunnigheten för män och kvinnor 93 respektive 90 procent i åldersgruppen 15-24 år.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

I takt med Indiens ekonomiska tillväxt har fattigdomen minskat och levnadsstandarden höjts. Antalet människor i extrem fattigdom minskade med 90 miljoner mellan 2011 och 2015 enligt Världsbanken.

Under pandemin upplevde 84 procent av alla hushåll inkomstsänkningar. Samtidigt ökade antalet indiska miljardärer från 102 till 142 enligt *Oxfam*. Kastsystemet verkar fortfarande mycket begränsande för stora grupper av människor vad gäller rätten till social trygghet och ett värdigt liv. Drastiska reformer, som demonetariseringen 2016 och covid-nedstängningarna har slagit särskilt hårt mot de ekonomiskt sårbara.

Skillnaderna i utveckling och levnadsstandard ökar mellan Indiens olika delstater. Utöver kastsystemet spelar faktorer som kön, etnicitet och funktionsnedsättning en roll när det gäller möjligheten till en

tillfredställande levnadsstandard. Indien rankas som 131 av 189 länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling år 2020.

RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Könsbaserad diskriminering är förbjuden enligt lag. Det finns en nationell kvinnokommission, med ansvar för att främja jämställdhet och kvinnors representation och åtnjutande av mänskliga rättigheter. Trots fler insatser utgör dock djupt rotade och utbredda könsstereotypa uppfattningar fortsatt allvarliga hinder för jämställdhet, det gäller inte minst på arbetsmarknaden där kvinnor fortsatt är underrepresenterade.

Det är sedan 1994 olagligt att avslöja fostrets kön för annat än medicinska skäl, men könss selektiv abort fortsätter att utgöra ett utbrett problem.

Könsrelaterat våld, inklusive sexuella övergrepp mot kvinnor och flickor fortsätter att utgöra ett av de största hindren för kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter. Kvinnor som tillhör marginaliserade grupper, däribland lägre kaster och urfolk, är särskilt utsatta. Inomäktenskaplig våldtäkt är inte kriminaliserat, vilket återkommande har kritiserats och debatterats på senare år. Ett antal våldtäktsfall har fått stor medial uppmärksamhet och i flera fall även orsakat massdemonstrationer och straffskärpningar. 2018 infördes dödsstraff för våldtäkt mot flickor under 12 år. Lagar mot våld i hemmet finns. Det förekommer fortfarande att nygifta kvinnor dödas eller misshandlas kopplat till seder om hemgift, trots att bruket med hemgift har kriminaliserats.

Högsta domstolen har under senare år drivit på en rad betydande förändringar inom det civilrättsliga området. År 2014 avkriminaliserades otrohet och 2017 förbjöds den muslimska skilsmäsoformen *triple talaq*, vilken innebar att män kunnat annullera äktenskap bara genom att uttala ordet 'talaq' tre gånger.

Barnets rättigheter

Indiens utvecklingsresa de senaste årtiondena har inneburit minskad extremfattigdom (för närvarande ca 21 procent) och färre utsatta barn. Barnadödligheten har halverats och antalet barn som inte går i skolan har

minskat senaste 20 åren. Trots dessa framsteg är barn, särskilt flickor, fortsatt mycket utsatta i Indien. Indien har världens högsta antal barnäktenskap, även om förekomsten minskat. Detta slår hårt mot flickors möjlighet att utbilda sig och på sikt uppnå ekonomisk egenmakt. Könsbaserad diskriminering fortsätter att utgöra ett omfattande problem,

Barn från lägre kaster, etniska minoriteter, barn till migrantarbetare och urfolk är ofta särskilt utsatta. Det uppges finnas miljontals gatubarn. Undernäring utgör fortsatt en stor utmaning för de mest utsatta barnen – så även tillgång till sjukvård, skola och rent vatten.

Trots att det finns en särskild lag mot sexuell exploatering av barn och handel med barn är förbjuden förekommer det fortsatt. Den nationella kommissionen för skydd av barnets rättigheter grundades 2007 med uppdraget att försäkra att lagar, program och policys är förenliga med Indiens barnrättslagar.

Den officiella straffbarhetsåldern är sju år. Barn under tolv år som på grund av bristande mognad inte uppfattat konsekvenserna av sina handlingar kan dock undantas från straff. 2015 gjordes ett lagtillägg som innebär att barn från 16 år kan dömas efter den vuxna straffskalan, som inkluderar dödsstraff, vid särskilt grova brott som mord och våldtäkt.

Barnarbete utgör alltjämt ett stort problem. Det finns cirka 12,9 miljoner barnarbetare i landet enligt ILO:s siffror från 2015.

FN:s generalsekreterare har uttryckt oro över att våldsamheter i Jammu och Kashmir drabbar barn och ungdomar och uppmanade regeringen att stoppa användningen av *pellet guns* (gaspistoler med gummikulor) mot demonstranter. Totalt dog 39 barn i samband med oroligheter 2020.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering på grund av religion, ras, kast eller födelseplats är förbjuden i grundlagen och det finns ett stort antal lagar som syftar till att skydda olika minoriteters rättigheter. Trots detta förekommer omfattande diskriminering, särskilt av personer som tillhör lägre kaster, etniska minoriteter och urfolk.

Den traditionella indelningen av befolkningen i olika kaster har fortfarande stora konsekvenser för den indiska befolkningen. Över 200 miljoner indier anses tillhöra de lägsta kasterna, officiellt benämnda *scheduled castes*, inofficiellt kallade daliter. Trots befintlig lagstiftning förekommer diskriminering på grund av kast, särskilt på landsbygden. Enligt flera trovärdiga källor förekommer systematiska övergrepp mot daliter, inklusive sexuella övergrepp och våld. Sedan självständigheten har motverkandet av kastbaserad diskriminering varit ett pågående politiskt projekt. Trots en rad initiativ där bland annat utbildningsplatser, regeringsjobb och bostäder reserverats för daliter, råder alltså stora skillnader i inkomst, hälsa och utbildningsnivå mellan olika kaster.

Personer som tillhör urfolk utgör cirka 9,4 procent av befolkningen och tillhör landets allra fattigaste. De är särskilt utsatta för diskriminering och har, i förhållande till många andra i det indiska samhället, sämre hälsa, lägre utbildning, en högre andel som lever i fattigdom och arbetslöshet, högre skuldsättning och sämre bostadsförhållanden. Enligt FN tillhör fem av sex familjer som lever i flerdimensionell fattigdom urfolk.

En tilltagande polarisering i samhället mellan den hinduiska majoritetsbefolkningen och personer som tillhör religiösa minoriteter har uppmärksammats under senare år, liksom en ökning i antalet hot och brott mot i synnerhet muslimer. Flera civilsamhällesorganisationer pekar på att dessa brott – som ofta förblir outredda och ouppklarade av polis och rättsväsende – tillhör de allvarligaste människorättsproblemen i landet. *Freedom House Index* lyfte diskrimineringen av muslimer som en huvudsaklig förklaring till Indiens degradering i dess årliga demokratiindex. Skuldbeläggning av muslimer i början av covid-19 pandemin, anti-konverteringslagar, våld i samband med demonstrationer mot medborgarskapslagen, samt hot och hatbrott lyfts ofta fram som tecken på det alltmer polariserade samhällsklimatet. Även personer som tillhör den kristna minoriteten upplever stigmatisering. Under julhelgerna uppmärksammades ett flertal hatbrott mot kristna på olika platser i landet.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Högsta domstolen avkriminaliserade samkönade sexuella handlingar 2018, vilket betraktades som ett viktigt, progressivt steg för hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter. Indien har sedan 2014 erkänt ett tredje juridiskt kön. Trots detta förekommer diskriminering och stigmatisering av hbtqi-grupper i olika utsträckning.

2019 beslutades om en revidering av lagen till skydd för transpersoners rättigheter. Lagen, som kriminaliserar diskriminering av transpersoner, fick kritik från olika organisationer, bland annat eftersom den juridiska könsbytesprocessen kopplas till huruvida medicinska ingrepp har ägt rum. Samkönade äktenskap erkänns inte.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Indien har inte ratificerat FN:s flyktingkonvention och saknar lagstiftning till skydd för flyktingar. Indien fortsätter emellertid att ta emot och bevilja asyl till ett stort antal personer från närliggande länder. UNHCR verkar i landet och uppskattar antalet flyktingar till över 210 000. Merparten av dessa kommer från Sri Lanka, Kina (Tibet), Myanmar, Pakistan och Afghanistan. Beslut om skydd och assistans baseras på politiska och administrativa beslut av regeringen.

Indien har visat flexibilitet i flyktingmottagandet i samband med regionala konflikter och humanitära utmaningar. Under det senaste året har tiotusentals flyktingar från Myanmar tagit sig över gränsen till Indiens nordöstra delstater. Många afghaner flydde till Indien i samband med talibanernas maktövertagande. I Dharamsala i norra Indien och i andra enklaver runt om i landet lever ett stort antal tibetanska flyktingar, inklusive den centrala tibetanska administrationen, grundad av Dalai Lama. Vissa civilsamhällesorganisationer gör gällande att uppemot 5 000 pakistanska hinduer årligen emigrerar till Indien för att undkomma förtryck och diskriminering.

Det finns uppskattningsvis 473 000 internflyktingar i landet på grund av konfliktsituationer, enligt siffror från *Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)*. De flesta kommer ifrån Jammu och Kashmir och andra regioner där etnisk-religiösa spänningar och våld förekommer. Även

översvämningar under monsunsäsongen och andra naturkatastrofer orsakar ett stort antal internflyktingar.

Många flyktingar lever i läger under svåra förhållanden. UNHCR:s årsrapport från 2021 underströk dock att flyktingar framgångsrikt inkluderats i Indiens covidvaccinationskampanj.

I januari 2020 infördes ett tillägg till medborgarskapslagen (*Citizenship Amendment Act, CAA*) som förenklar processen för att erhålla indiskt medborgarskap för bland annat hinduer, buddhister, sikher och kristna som flyr från Bangladesh, Afghanistan och Pakistan. CAA gör emellertid undantag för muslimer. En annan kontroversiell fråga är medborgarregistret *National Registration of Citizens*. Registret var tänkt att bli landsomfattande men har hittills endast genomförts i delstaten Assam. Alla invånare i Assam blev tvungna att bevisa sitt medborgarskap genom att presentera erforderlig dokumentation. När registret färdigställts 2019 riskerade uppemot två miljoner människor att bli statslösa eftersom de saknade den efterfrågade dokumentationen.

Medborgarskapslagen och medborgarregistret var tydliga löften i BJP:s valkampanj inför parlamentsvalen 2019, men har på senare tid lagts i malpåse eftersom initiativen mötts av mycket hårt politiskt motstånd. Debatten har rivit upp känsliga frågor om identitet i en region som traumatiserats av stora flykting- och migrationsvågor efter delningen av Indien och Pakistan 1947 och Bangladesh självständighet 1971.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är mycket utsatta i det indiska samhället. Enligt den senaste mätningen från 2011 har 26,8 miljoner indier någon form av funktionsnedsättning. Dessa personer har oftast begränsad tillgång till utbildning, hälsovård och arbetstillfällen. Den dåliga tillgängligheten i offentliga miljöer och transportmedel samt den bristande tillgången till anpassad kommunikation är bidragande orsaker.

Grundlagen nämner inte uttryckligen funktionsnedsättning som en förbjuden diskrimineringsgrund. Lagen om personer med funktionsnedsättning stadgar lika möjlighet för personer med funktionsnedsättning i samhället. Lagen reviderades 2016 och stipulerar

bland annat tvååriga fängelsestraff och böter för diskrimineringsbrott. Regeringen framhåller att den svåraste utmaningen är att förändra samhällets syn på personer med funktionsnedsättning. Delstatsregeringar uppmanas göra större ansträngningar för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Indien

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Indien.

Den senaste formella dialogen mellan EU och Indien om mänskliga rättigheter ägde rum i april 2021. Vid dialogen diskuterades bland annat civila och politiska rättigheter, religionsfrihet, dödsstraff, kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter samt frågor om icke-diskriminering. EU finansierar projekt som bland annat syftar till att motverka diskriminering och ojämlikhet och stärka rättigheterna för såväl minoriteter som kvinnor och barn. EU:s projekt fokuserar även på tvångsarbete, hbtqi-personers rättigheter samt rättigheterna för personer som tillhör utsatta grupper, inklusive daliter och urfolk.

Sverige arbetar integrerat med jämställdhetsfrågor inom samtliga områden. Ett exempel är Kraftsamla-projektet som i samverkan med svenska företag verkar för att främja en jämställd arbetskultur.

Sverige stödjer främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter genom multilateralt bistånd och via svenska civilsamhällesorganisationer verksamma i Indien. FN-organ såsom UNDP, UNICEF, UNAIDS och UN Women, bedriver verksamhet i Indien i syfte att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. I den senaste granskningen av Indien i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) 2017 gav Sverige rekommendationer som rörde bland annat tortyr och yttrandefrihet. Rekommendationer gavs även om sexuell och reproduktiv hälsa, vilka accepterades av Indien.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR) ratificerades av Indien 1979. Indien är inte en part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt eller det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR) ratificerades av Indien 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Indien inte part till.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, ICERD) ratificerades 1968.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW) ratificerades 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Indien inte part till.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT) undertecknades 1997 men har ännu inte ratificerats. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr är Indien inte part till.

Konventionen om barnets rättigheter (Convention on the Rights of the Child, CRC) ratificerades år 1992. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades 2005.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD) ratificerades 2007.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (International Convention for the Protection

of All Persons from Enforced Disappearances, ICED) undertecknades år 2007 men har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention) och det tillhörande protokollet är Indien inte part till.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Rome Statute of the International Criminal Court) är Indien inte part till.